

El llenguatge

8.06.80

Ombres xineses

Per mitjà del sufix *esc* podem formar adjectius derivats de noms: de cavaller fem *cavalleresc*, de caricatura *caricaturesc*, de carnaval *carnavalesc*. Alguns d'aquests adjectius derivats tenen un cert sentit perjoratiu, especialment els de nova creació, com *llibresc*, *advocadesc* o *fraresc*, o com *sagristanesc*, que no trobem encara al Diccionari Fabra però que figura ja a la Gran Enciclopèdia Catalana.

També s'han format alguns d'aquests derivats sobre noms gentilicis. Curiosament, tots els que som capaços de descobrir al Diccionari Fabra, a part del nostre, volem dir *catalanesc*, són relacionats amb els pobles islàmics; *arabesc*, molt usat especialment com a nom, *barbaresc*, *moresc* i *sarraïnesc*. Els significats que el Fabra admet per a *catalanesc* són «*català*», com a mot de la llengua antiga i, com a substantiu, «*la llengua catalana*», definició de *s'Il·lustrat*, com a exemple, amb la cèlebre frase del cronista Muntaner: *Són vers catalans i parlen del bell catalanesc del món*. La Gran Enciclopèdia hi afegeix l'ús actual de *catalanesc* com a adjectiu, significat «*propi dels catalans*»: una expressió *catalanesca*.

No trobem, en canvi, al nostre diccionari normatiu, l'adjectiu *xinesc*, com a variant de *xinès*, que és, doncs, l'única forma admesa d'aquest gentilic. *Xinesc*, ha estat certament més o menys usat en català i trobem aquesta forma recollida al Diccionari Alcover-Moll, emparant-se en un exemple de Pons i Massaveu, escriptor renaixentista (1850-1918), autor de diverses narracions en què es poden veure mostres interessantíssimes del llenguatge popular però que no podem, naturalment, considerar com a autoritat. Malgrat tot, aquest adjectiu és encara usat sovint en l'expressió «*ombres xinesques*», amb la qual es designa un conegut espectacle basat en ombres de figures articulades projectades sobre un llenç blanc, originari, segons que sembla, de la Xina, d'on li prové el nom, i molt en voga al nostre país durant el segle passat. I encara que la majoria dels qui recorren a la forma *xinesca* en aquesta designació no sembla que facin altra cosa que imitar la solució del castellà, en algun cas creiem haver observat una opció deliberada. No creiem, però, que aquesta tria tingui cap justificació. Si més no, importa recordar que, com hem dit, la forma *xinesc* no figura recollida al nostre Diccionari acadèmic i que, en canvi, l'expressió *ombres xineses* la hi trobem dues vegades, a *ombra* i a *xinès*. Pel que fa a la Gran Enciclopèdia, com se sap, encara no ha arribat a la X, però a *ombra* figura també l'expressió *ombres xineses*, amb una succinta explicació històrica d'aquest espectacle.

Albert Jané